

PORADNIK

Gminne programy opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności zwierząt

Monika Filipkowska, Fundacja Świat W Naszych Rękach



CZYLI WATCHDOGI
W AKCJI
DLA ZWIERZĄT

Gminne programy opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności zwierząt

Aby ułatwić zrozumienie zapisów zawartych w gminnych programach opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności zwierząt (dalej zwanych Programem), stworzyliśmy dokument, który przedstawia podstawowe kwestie, jest zbiorem najważniejszych informacji i pomoże zrozumieć, czym są gminne programy i co powinno być w nich zawarte.

Poradnik stworzony został dla osób uczestniczących w projekcie Obywatel Pies, ale zachęcamy do skorzystania z niego wszystkie osoby, które chcą zgłębić ten temat.

Informacje zawarte w tym opracowaniu wynikają z przepisów prawa, orzeczeń sądowych, literatury tematycznej, ale również z naszej wieloletniej praktyki w działaniach związanych z gminną opieką i zapobieganiem bezdomności. Gmina, która jest wskazana w ustawie jako instytucja realizująca owe działania, jest zobowiązana – czyli musi realizować swoje obowiązki wynikające z norm prawnych, jakie jej dotyczą. Działania każdego urzędnika i każdej instytucji oparte są na konstytucyjnych zasadach legalizmu i praworządności. Legalizm oznacza, iż urzędnik musi robić tylko to i aż to, co mu nakazuje prawo (bez podstawy prawnej nie może podejmować czynności), w przeciwieństwie do obywatela, który może robić wszystko to, czego mu prawo nie zakazuje lub to, co prawo mu nakazuje.

Praworządność – inaczej rządy prawa – to zasada, która mówi, że wszystkie organy władzy, w tym jednostki samorządu terytorialnego, muszą swoje działania opierać na normach prawnych zawartych w ustawach. Hierarchia źródeł prawa, które odnoszą się do prawnej ochrony zwierząt to: Konstytucja, ustawy, rozporządzenia (powszechnie obowiązujące prawo) oraz prawo miejscowe (uchwały – tutaj to gminne Programy). Owa hierarchia jest skonstruowana tak, by **każdy akt prawny niższego rzędu był zgodny z aktem prawnym wyższego rzędu** (kolejność ma tutaj znaczenie). Dlatego właśnie gminne Programy muszą być zgodne z ustawą o ochronie zwierząt a nie odwrotnie (art. 11a). W tym poradniku znajdziecie podstawowe informacje dotyczące kształtu Programu, obligatoryjnych i fakultatywnych zadań, ale również informacje praktyczne związane z tym obszarem działania (praktyczne, czyli już gotowe do wykorzystania – orzeczenia, pisma, opracowania tematyczne).

Gminny Program swoje umocowanie znajduje w ustawie o ochronie zwierząt. Przepis mówiący o tym, jakie elementy ma zawierać – art. 11a – nie jest przepisem oderwanym od reszty norm zawartych w ustawie. Ma to o tyle znaczenie, iż akt prawny należy zawsze czytać całościowo – zatem zasady, jakie są w tej ustawie zawarte, dotyczą również działań podejmowanych przez urzędników i urzędniczek w gminach.

Zasada zawarta w art. 1 mówiąca o tym, że **zwierzę nie jest rzeczą a jest istotą zdolną do odczuwania bólu i cierpienia jest tzw. podstawową dyrektywą interpretacyjną całej ustawy**. Stanowi cel, który zawarty jest w zdaniu kolejnym: „Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę”. Art. 1 ust. 3 i art. 3 – mówią o współpracy oraz współdziałaniu gminy – Państwowa Inspekcja Weterynaryjna – i organizacji (tutaj ustawowo wskazana norma obligująca gminy do tego, by realizowały owe zadania nie w oderwaniu lub w kontrze do działań organizacji, ale właśnie w porozumieniu i współpracy, by osiągnąć cel zawarty w art. 1. Ponadto podstawową zasadą jest **zasada humanitarnego traktowania zwierząt** – zawarta w art. 5, zdefiniowana w art. 4 pkt. 2 mówiącym o tym, że **zwierzęta należy traktować zgodnie z ich potrzebami, zapewniając im opiekę i ochronę**. Ta zasada ma ogromne znaczenie w interpretacji norm dlatego, że każda z nich musi być stosowana w taki sposób, by te potrzeby oraz opieka i ochrona były zrealizowane. Potrzeby te nie odnoszą się do zwierzęcia jako gatunku, ale do jednostek – czyli zależnie od ich wieku, płci, kondycji fizycznej i psychicznej gmina, bo w tym zakresie interesuje nas obecnie owa zasada, ma obowiązek opieki w taki sposób, który te wytyczne zawarte w normie ustawowej (normie wyższego rzędu) zostały w sposób prawidłowy zrealizowane. Celem ustawy jest **zapewnienie opieki zwierzętom oraz zapobieganie bezdomności nie w okresie rocznym a w perspektywie wieloletniej praktyki**, która ma swoje uzasadnienie również w kwestii realizacji zadań gminy w ramach dyscypliny finansów publicznych – wydatkowanie ich ma mieć charakter celowy i oszczędny, zapewniając opiekę i zapobiegając wzrostowi populacji zwierząt bezdomnych. Cel ten gminy realizują tworząc roczne Programy, ponieważ są one aktualne i mają formę konkretnych zadań do wypełnienia, mając jednocześnie na uwadze cele wieloletnie wskazane w samej ustawie.

INFORMACJE OGÓLNE

A zatem czym jest ten gminny Program?

Gminy w Programie opisują zadania, które muszą wypełnić w roku kalendarzowym realizując opiekę nad zwierzętami bezdomnymi, jak również w kwestii zapobiegania tej bezdomności. Zwierzęta bezdomne – definicję znajdujemy w ustawie o ochronie zwierząt w art. 4 (w tym artykule są różne definicje, które są istotne przy czytaniu tego aktu prawnego i dlatego warto się z nimi zapoznać). W uproszczeniu można napisać, iż są to zwierzęta domowe (towarzyszące): np. pies, kot, królik, chomik, papuga itd. oraz gospodarskie, których właściciela nie można ustalić (są zagubione, porzucone). Tymi zwierzętami musi zaopiekować się każda gmina w Polsce. Opieka nad zwierzętami towarzyszącymi bezdomnymi odbywa się w schronisku dla bezdomnych zwierząt, a gospodarskimi (bezdolnymi) poprzez wskazane gospodarstwo, z którym gmina podpisała umowę. Warto zwrócić uwagę na to, czy gmina w schronisku zapewni opiekę TYLKO psom, albo tylko psom i kotom, ponieważ jest to niezgodne z prawem.

Gminy, oprócz opieki nad zwierzętami bezdomnymi, mają obowiązek (nie chęci tylko obowiązek!) opieki nad wolno żyjącymi kotami. W samej ustawie nie mamy opisanej istoty tego, jak ta opieka powinna wyglądać, ale możemy powoływać się na orzeczenia sądów, które tę opiekę opisują, dając nam do ręki argumenty prawne w rozmowach z urzędnikami (poniżej jest opisanych kilka orzeczeń, które dotyczą interpretacji pojęcia „opieka” w odniesieniu do kotów wolno żyjących). Nie mamy ani w ustawie ani w żadnym dokumencie definicji kota wolno żyjącego. Swego czasu sądy administracyjne interpretowały to pojęcia zgodnie z definicją zwierzęcia wolno żyjącego (dzikiego), ale ustawodawca użył określenia kot wolno żyjący a nie wolno żyjący (dziki), więc to nie jest tożsame pojęcie. Ponadto normy odnoszące się do zwierząt dziko żyjących nijak się mają do kota wolno żyjącego – np. w odniesieniu do preparowania ich zwłok (str. 97, komentarz do ustawy o ochronie zwierząt, K. Kuszlewicz). Kot wolno żyjący nie jest zwierzęciem bezdomnym, nie jest też wolno żyjącym (dzikim). Jest to kot domowy zdziczały, nad którym opiekę sprawuje gmina kierując się zasadą humanitaryzmu (a zatem nieprawdą jest, iż tych kotów nie można łapać, bo w sytuacji, gdy jest to kocię lub stary, chory kot należy ważyć dobro każdego zwierzęcia i zapewnić mu opiekę, jakiej wymaga to konkretne zwierzę). Odsyłam do opracowania „Obowiązki gmin i miast wobec zwierząt” autorstwa Hajduk, Muś str. 80-86, w którym autorki w sposób całościowy przedstawiają argumentację związaną z opieką nad kotami wolno żyjącymi. Dodatkowo gmina musi zapewnić każdemu zwierzęciu – tutaj również zwierzętom dziko żyjącym (też wynika to z orzeczeń sądów) – całodobową opiekę weterynaryjną w przypadku zdarzeń drogowych (wypadki i kolizje).

Drugim, równie ważnym elementem Programu (bo taki ma kształt przepis) jest zapobieganie bezdomności zwierząt (poprzedzający przepis w art. 11 wskazuje zapobieganie jako pierwszy element tego systemu, więc nie ma mowy o tym, by gmina go nie realizowała). W tym punkcie gminy muszą realizować zadania obligatoryjne związane z kastracją zwierząt bezdomnych w schroniskach, kotów wolno żyjących (to wynika z interpretacji sądowej w orzeczeniach), usypianiem ślepych miotów (tutaj nie ma znaczenia, czy ślepy miot jest od matki właścicielskiej, bezdomnej czy wolno żyjącej w przypadku kotów). Żeby domknąć system zapobiegania bezdomności, możemy wskazać też (nie są to elementy obligatoryjne w ustawie): czipowanie zwierząt bezdomnych i kotów wolno żyjących oraz edukację (kastrowanie, czipowanie i usypianie ślepych miotów to metody zapobiegania bezdomności, edukacja to metoda na zmianę mentalności i w tym znaczeniu na zapobieganie bezdomności zwierząt). Zapisu o znakowaniu nie ma w ustawie, ale za moment wejdą zapisy związane z obowiązkowym znakowaniem zwierząt w rozporządzeniu, dlatego w przyszłości ten element może mieć również charakter obligatoryjny (w projekcie na ten moment było obowiązkowe czipowanie nowo narodzonych zwierząt towarzyszących, bezdomnych, nie ma tam wymienionych kotów wolno żyjących). Ponadto gminy mogą finansować kastrowanie, sterylizację i znakowanie zwierząt właścicielskich. Jest zapis w projekcie nowelizacji dotyczący obowiązkowej kastracji zwierząt właścicielskich – miejmy nadzieję, że ta kwestia zostanie zatem opisana normami prawnymi. Póki co, jest obowiązek kastracji zwierząt bezdomnych, kotów wolno żyjących – to wynika z orzeczeń sądów (kastrowanie jako element opieki i profilaktyki zdrowotnej tych zwierząt) i usypiania ślepych miotów.

Termin uchwalenia Programu

Gminny Program każda gmina w Polsce tworzy na podstawie ustawy o ochronie zwierząt (podstawa prawna). Gminy tworzą Program jw. w formie uchwały – jest to prawo miejscowe obowiązujące na terenie gminy, której dotyczy. Taki Program gminy muszą napisać każdego roku do 31 marca (ma on być aktualny).

Jak znaleźć Program mojej gminy?

Program możemy wyszukać na gminnych BIP-ach, na stronie internetowej gminy lub poprzez wyszukiwarki dziennika urzędowego danego województwa – tutaj link do wyszukiwarki woj. podlaskiego, ale takowe są dla każdego:

<https://edziennik.bialystok.uw.gov.pl/actbymonths>

Warto jest wyszukiwać poprzez wyszukiwarkę, ponieważ tam również zorientujecie się, czy nie było np. uchylenia uchwały przez wojewodę, czy nie było zmian itd. Jak uczę doświadczenie, zwłaszcza w późniejszych miesiącach roku, warto to robić właśnie w ten sposób.

SZCZEGÓŁY

Czym jest gminny Program?

Gminny Program tworzony jest na podstawie art. 11a ustawy o ochronie zwierząt. Artykuł ten przedstawia listę zadań, które gmina musi realizować, ale nie jest to lista zamknięta w tym sensie, że w Programie gmina może realizować inne zadania, które będą miały na celu opiekę nad zwierzętami bezdomnymi lub będą zapobiegały bezdomności zwierząt. Nazywamy to katalogiem otwartym (natomiast wszystkie elementy opisane muszą być w gminnym Programie). Kształt Programu musi być weryfikowalny – kwestia dyscypliny finansów publicznych odnośnie ponoszonych wydatków i ich celowości – zatem gminy mają obowiązek określić taki sposób realizacji zadań, by można je było sprawdzić, skontrolować (standard wyznaczony w samym Programie).

Treść normy prawnej zawartej w ustawie o ochronie zwierząt:

Art. 11a. (Gminny program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt)

1. Rada gminy wypełniając obowiązek, o którym mowa w art. 11 *zapewnianie opieki bezdomnym zwierzętom jako zadania własne gmin* ust. 1, określa, w drodze uchwały, corocznie do dnia 31 marca, program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt.

2. Program, o którym mowa w ust. 1, obejmuje w szczególności:

- 1) zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku dla zwierząt;
- 2) opiekę nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie;
- 3) odławianie bezdomnych zwierząt;
- 4) obowiązkową sterylizację albo kastrację zwierząt w schroniskach dla zwierząt;
- 5) poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt;
- 6) usypianie ślepych miotów;
- 7) wskazanie gospodarstwa rolnego w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich;
- 8) zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt.

3. Program, o którym mowa w ust. 1, może obejmować plan znakowania zwierząt w gminie.

3a. Program, o którym mowa w ust. 1, może obejmować plan sterylizacji lub kastracji zwierząt w gminie, przy pełnym poszanowaniu praw właścicieli zwierząt lub innych osób, pod których opieką zwierzęta pozostają.

4. Realizacja zadań, o których mowa w ust. 2 pkt 3-6, może zostać powierzona podmiotowi prowadzącemu schronisko dla zwierząt.

5. Program, o którym mowa w ust. 1, zawiera wskazanie wysokości środków finansowych przeznaczonych na jego realizację oraz sposób wydatkowania tych środków. Koszty realizacji programu ponosi gmina.

6. Projekt programu, o którym mowa w ust. 1, przygotowuje wójt (burmistrz, prezydent miasta).

7. Projekt programu, o którym mowa w ust. 1, wójt (burmistrz, prezydent miasta) najpóźniej do dnia 1 lutego przekazuje do zaopiniowania:

1) właściwemu powiatowemu lekarzowi weterynarii;

2) organizacjom społecznym, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, działającym na obszarze gminy;

3) dzierżawcom lub zarządcom obwodów łowieckich, działających na obszarze gminy.

8. Podmioty, o których mowa w ust. 7, w terminie 21 dni od dnia otrzymania projektu programu, o którym mowa w ust. 1, wydają opinie o projekcie. Niewydanie opinii w tym terminie uznaje się za akceptację przesłanego programu.

Kilka słów o każdym zadaniu, jakie musi zawierać gminny Program, w którym szukacie informacji na temat tego, jak wasza gmina zajmuje się zwierzętami i co robi, by bezdomności nie było.

Na początku jest **termin** – do końca marca Program musi być dostępny dla mieszkańców i mieszkank (Rada gminy, wypełniając obowiązek, o którym mowa w art. 11 *zapewnianie opieki bezdomnym zwierzętom jako zadania własne gmin* ust. 1, określa, w drodze uchwały, corocznie do dnia 31 marca, program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt).

Następnie w ust. 2 jest lista zadań do realizacji – w ustawie, poza terminem na stworzenie Programu i terminem związanym z jego opiniowaniem, NIE MA żadnych innych terminów, np. że koty wolno żyjące gmina będzie karmić tylko zimą. Jeśli jest tak napisane, oznacza to, że gmina stosuje interpretację zawężającą i niestety narusza przepisy prawa w tym względzie. Zatem pamiętajcie, że Program ten jest Programem na dany rok – wszystkie zadania dotyczą całego roku i całego obszaru gminy (a nie np. tylko gminnych dróg, jak to bywa w przypadku opieki powypadkowej – to również jest niezgodne z zapisami ustawy). Urzędnicy i urzędniczki w gminie nie mogą samodzielnie interpretować ustaw tworząc prawo miejscowe w sposób dowolny. Obowiązują ich normy prawne – mogą działać tylko na podstawie prawa i w granicach tego prawa.

Ad. 1) Zapewnienie miejsca w schronisku

Każda gmina w Polsce musi mieć podpisaną umowę ze schroniskiem na opiekę nad zwierzętami bezdomnymi (to nie tylko bezdomne psy) i wskazać konkretną nazwę schroniska w Programie. Przywołuję tu ważny wyrok, który ma znaczenie w kwestii np. odległości schroniska od gminy – informacja pochodzi ze strony www.dlazwierzat.org.pl Zacytujemy cały fragment orzeczenia NSA (to najwyższa instancja sądów administracyjnych – więc wyrok bardzo ważny):

„Jak stanowi art. 11 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt, zapewnianie opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywanie należy do zadań własnych gmin. Tak wyznaczone zadanie własne gminy oznacza, że w powyższym zakresie gmina jest upoważniona i zarazem zobligowana do działania. Na gminie zatem spoczywa szczególnie powinność stworzenia na swoim terenie warunków niezbędnych do realizacji tego zadania. Gmina winna zatem zorganizować własne wykonawstwo, bądź też powierzyć innemu podmiotowi zadanie o charakterze lokalnym” (Wyrok NSA z 17.03.2015 r., sygn. akt II OSK 2136/13).

Tak się złożyło, że monitorowane przez nas gminy miały podpisane umowy z pobliskimi schroniskami, nie musiałyśmy więc sprawdzać tej ścieżki. Ale warto jest – jeśli macie kłopot z tym, że schronisko jest oddalone o wiele kilometrów – spróbować unieważnić uchwałę powołując się właśnie na ten wyrok. Z niego wynika bowiem, że gmina ma obowiązek realizować zadanie w ramach pojęcia „lokalnych” rozwiązań.

W ramach tego obowiązku schronisko dla bezdomnych zwierząt musi funkcjonować zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 stycznia 2022 r. (Dz. U. 2022 poz. 175) – tutaj jest opisane wiele elementów w odniesieniu do dobrostanu zwierząt przebywających w schronisku. Jeśli macie jakieś wątpliwości, zajrzyjcie koniecznie do tego dokumentu. W tematyce schronisk warto również wnioskować o informacje do PIW, który prowadzi kontrole (np. o protokoły z kontroli).

To bardzo ważne, więc przypominamy jeszcze raz – zapewnienie miejsca dotyczy WSZYSTKICH zwierząt bezdomnych, ustawodawca nie wskazuje konkretnych gatunków, ten OBOWIĄZEK dotyczy zapewnienia opieki dla każdego zwierzęcia. Jeżeli wasza gmina ma podpisaną umowę tylko na opiekę nad kotami/psami, to musi podpisać taką umowę również odnośnie zabezpieczenia innych gatunków (nie ma w ustawie informacji, iż to zadanie nie może być realizowane przez kilka podmiotów).

Schronisko winno w umowie zabezpieczać nie tylko obowiązek opieki nad bezdomnymi zwierzętami, ale również zwierzętami odebranymi zgodnie z ustawą o ochronie zwierząt (art.7, odbiór zwykłą procedurą i interwencyjną). To ważna kwestia, która pozwoli zabezpieczyć zwierzęta właścicielskie, bo taki jest ich status do czasu wyroku.

Ad. 2) **Opieka nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie**

Koty wolno żyjące to nie koty dziko żyjące – są to koty zdziczałe, które według ustawy podlegają gminnej opiece. Możecie zapytać gminę, jaka jest procedura rozpoznawania kota bezdomnego od kota wolno żyjącego, bo tutaj pojawia się ogromne pole do nadużyć.

Sama ustawa zawiera tylko jedno wyszczególnienie – odnośnie karmienia i tutaj już pierwsza uwaga: nie ma zapisu o karmieniu tylko zimą. Ten zapis oznacza, że gmina ma obowiązek karmić te koty cały rok. Ponadto w orzeczeniach sądów (na końcu będą sygnatury do wyszukania) uszczegółowiono tę opiekę określając, iż poza karmieniem jest to również kastracja/sterylizacja, miejsce bytowania (jeżeli nie ma takich miejsc, to należy wnioskować o stworzenie przez gminę takich bezpiecznych miejsc, co jest jej obowiązkiem – zawsze mając na względzie art. 5, a więc dobro zwierząt). Przykładem są Suwałki, które sfinansowały trzy tzw. oazy dla kotów wolno żyjących we współpracy ze spółdzielniami mieszkaniowymi oraz Towarzystwem Opieki nad Zwierzętami Oddział w Suwałkach. Można iść tą drogą – zapewnienia kotom wolno żyjącym bezpiecznego miejsca z budkami lub innymi miejscówkami zapewniającymi ochronę przed warunkami atmosferycznymi oraz podstawową opiekę weterynaryjną (w tym szczepienia). Czyli te elementy gmina ma obowiązek wskazać w ramach wypełnienia ustawowej delegacji z art.11a ust.2 pkt. 2.

Dodatkowo pojawia się kwestia tego, kto ma tę opiekę sprawować – tutaj karmiciele kotów stanowią dobro gminne w pełnym tego słowa znaczeniu, bo jeżeli ich nie ma, a są koty wolno żyjące, to gmina winna zatrudnić pracownika, który będzie realizował działania z zakresu ustawowych obowiązków gminy opieki nad kotami wolno żyjącymi (jak wskazują autorki polecanego przez nas opracowania, odnośnie każdego działania należy wskazać pracownika odpowiedzialnego za realizację ustawowych celów).

Reasumując, odnośnie kotów wolno żyjących w Programie powinny być wskazane:

1. metodologia związana z liczbą takich kotów;
2. pracownik odpowiedzialny za to działanie (jeżeli są karmiciele, to oni współpracują z gminą – sądy wskazują, iż gmina nie może nałożyć na karmicieli obowiązków, gdyż gmina nie ma podstaw prawnych na nakładanie takowych na obywatela, więc tutaj mamy kwestie dobrowolności i wolontariackiej pracy tych osób);
3. skonkretyzowana ilość karmy na liczbę zwierząt (natomiast gmina musi pamiętać o tym, że liczba zwierząt nie jest stała i należy wziąć to pod uwagę);
4. gabinet opiekujący się takimi kotami na koszt gminy (leczenie, profilaktyka – w tym kastracje/sterylizacje).

Ad. 3) **Odfławianie bezdomnych zwierząt**

W ust. 4. Ustawa wskazuje, że „realizacja zadań, o których mowa w ust. 2 pkt 3-6, może zostać powierzona podmiotowi prowadzącemu schronisko dla zwierząt”.

Gminy mają obowiązek podpisać umowę na odfław bezdomnych zwierząt – tutaj jest rozporządzenie odnoszące się do tej kwestii, ale istnieje spór prawny o to, czy rozporządzenie nie straciło mocy prawnej. Odsyłamy do niego, bo sądy powołują się na nie np. odnośnie do tego, że Program nie zawiera czasookresu, w którym ten odfław będzie prowadzony:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19981160753/O/D19980753.pdf>

Ponownie przypominamy, że jakiegokolwiek zawężanie, np. tylko do zwierząt chorych, jest łamaniem zapisów ustawy. Gmina ten obowiązek ma wobec wszystkich zwierząt, które są bezdomne (to nie są tylko psy).

Ad. 4) **Obligatoryjna sterylizacja albo kastracja zwierząt w schroniskach dla zwierząt**

To jest to jedno z zadań w ramach zapobiegania bezdomności zwierząt, które jest obligatoryjne i na które gmina w swoim Programie musi wskazać konkretną kwotę pieniędzy (zadanie = finansowanie). Warto zapytać w tym aspekcie o to, w jakim terminie od przyjęcia do schroniska zwierzę jest kastrowane, bo z naszego doświadczenia wynika, że schroniska różnie to zadanie wypełniają (w Rozporządzeniu są zawarte terminy dot. kastracji, ale to, jak schronisko je realizuje i jakie wymagania stawia gmina, to już jest informacja do zdobycia).

Warto zwrócić gminie uwagę, by w umowie ze schroniskiem zawarła obligatoryjny termin, w jakim schronisko ma obowiązek ten zabieg wykonać (rozwiązania typu kastracja bezpłatna po adopcji dorosłego, zdrowego zwierzęcia to nie jest rozwiązanie, jakie gminy winny wprowadzać w swoich działaniach, bo to kończy się różnie i wcale do kastracji nie dochodzi).

Argument jest taki, że im mniej zwierząt bezdomnych, tym mniejsze wydatki gminy. Bezdomność zwierząt nie rodzi się w polu – ona rodzi się w domach ludzi, którzy je rozmnażają.

Ad. 5) Poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt

Jak wskazywałyśmy w pkt. 3, gmina ma obowiązek szukać nowych domów – może go przekazać prowadzącym schronisko dla bezdomnych zwierząt. Najczęściej robi to w Programie, wskazując konkretne schronisko, ale tutaj też można rozmawiać o współpracy z organizacjami. Jeżeli ustawa używa określenia „może”, to znaczy, że gmina ma dostępne również inne rozwiązania, które prowadzą do realizacji tego zadania.

W samym Programie powinny być wskazane standardy i procedura, która umożliwia gminie kontrolę realizacji tego zadania – przypominamy, iż rozwiązania zawarte w uchwale mają mieć charakter weryfikowalny oraz muszą być nastawione na realizację celów. Również to zadanie winno mieć wskazaną konkretną kwotę w budżecie Programu (jak każde inne realizowane w ramach systemowych działań wobec zwierząt).

Ad. 6) Usypianie ślepych miotów

Nie jest to miejsce na dyskusję, czy jesteśmy za czy przeciwko tej metodzie – jest ona prawnie dozwolona i jeżeli jest w ustawie, to gmina musi zapewnić taką usługę na swoim terenie.

Usługa ta odnosi się do ślepych miotów zarówno zwierząt bezdomnych, zwierząt właścicielskich, jak i kotów wolno żyjących (gdyby miało dotyczyć tylko określonych grup, ustawodawca wpisałby konkretne kategorie – brak zapisu oznacza, iż dotyczy on zarówno zwierząt bezdomnych, kotów wolno żyjących, jak i zwierząt właścicielskich). To metoda zapobiegania bezdomności – obok kastracji i czipowania (znakowania).

Każda gmina musi realizować to zadanie i musi określić konkretną kwotę w budżecie na ten właśnie cel. Nie może łączyć sum na różne usługi, np. w jednym zapisie dotyczącym usypiania ślepych miotów, leczenia zwierząt w schronisku, kastracje wraz z podaną sumą na to wszystko – to jest błędny zapis. Następnie należy wskazać lecznicę, w której ta usługa będzie realizowana (wyrok tożsamy z wyrokiem dotyczącym innych usług weterynaryjnych, które wymagają wskazania lekarza weterynarii).

Ad. 7) Wskazanie gospodarstwa rolnego w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich

W gminnym Programie musi być wskazane konkretne gospodarstwo i konkretna kwota na realizację tego zadania. Warto zapytać o warunki, jakie spełnia to gospodarstwo – tutaj również pojawia się kwestia zabezpieczenia zwierząt odebranych w procedurze z art. 7, a nie tylko bezdomnych. Warto, by taki zapis był w Programie i by zawierała go również umowa (jeżeli gmina nie prowadzi sama schroniska).

Warunki opisane w art. 12 ust. 1-2, 5-6a ustawy o ochronie zwierząt (warunki ramowe powinna gmina określić w Programie) i Rozporządzenia odnoszące się do zwierząt hodowlanych (również strusie, lisy itp.).

Ad. 8) Zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt

Tutaj mamy kilka elementów – po pierwsze gmina ma obowiązek zapewnić całodobową usługę weterynaryjną i musi zawrzeć informacje odnośnie realizującego ją podmiotu (nie może to być schronisko, musi być wskazany zakład weterynarii, który taką usługę będzie świadczył). Ta opieka odnosi się do zwierząt – w ustawie znowu nie ma podanych warunków ani, że chodzi tylko o bezdomne zwierzęta, ani że nie mogą to być zwierzęta dziko żyjące. Zapis brzmi: „zwierząt” i dlatego tą opieką objęte muszą być wszystkie zwierzęta powypadkowe. Na końcu załączamy orzeczenie oraz stanowisko GDOŚ tak, byście opierali się w dyskusji na takiej argumentacji, z której podważeniem gmina będzie miała ogromny problem. Warto jest powoływać się na dokumenty i orzeczenia w swojej argumentacji.

Nie ma również w ustawie zapisu, który ogranicza tę pomoc do dróg gminnych.

Oczywiście kwota, jaką gmina umieszcza w Programie na ten cel, będzie Wam mówić dużo o tym, jak wygląda jego realizacja (lub jak nie wygląda w wielu miejscach). Dopytywać możecie o wszystkie informacje związane z tą opieką: rejestry zwierząt, procedury weterynaryjne, ilość zwierząt; o to, czy gmina współpracuje z ośrodkami rehabilitacji i leczenia zwierząt dziko żyjących itp. Oczywiście, również o umowy z lekarzem weterynarii (jeśli będziecie je czytać, sprawdźcie, czy faktycznie ta opieka jest w umowie, bo zdarza się, że jest to „kopiuj-wklej” z ustawy, a w umowie ograniczenie np. tylko do bezdomnych psów i kotów). W samym Programie musi być zawarta informacja dotycząca podmiotu realizującego tę 24-godzinną opiekę. Powinien tam również być zawarty numer kontaktowy i/lub procedura zgłoszenia (jeżeli obejmuje ona inne czynności niż wykonanie telefonu do lecznicy).

Omówione zostały te elementy Programu, które są wskazane obligatoryjnie w ustawie – nie są to jedyne, które gmina może zawrzeć, ale te po prostu musi. Zapis użyty „w szczególności” oznacza, że np. w ramach tego Programu gmina może realizować zadania edukacyjne mające na celu wypełnienie obowiązku opieki – bo jakże inaczej uczyć o humanitarnym traktowaniu zwierząt (art. 5 ustawy będący zasadą czyli jedną z najważniejszych norm prawnych w tym dokumencie), jeżeli nie będziemy edukować mieszkańców i mieszkanki gminy? – oraz mające na celu zapobieganie bezdomności zwierząt. Jest to zatem warunek konieczny do tego, by cel gminnego Programu był realizowany (wyrok WSA IISA/Kr Nr 1144/17 za K. Kuszlewicz – w odniesieniu do edukacji).

Fakultatywnie, w ramach zapobiegania bezdomności zwierząt, gmina może również prowadzić akcje znakowania i sterylizacji/kastracji zwierząt właścicielskich celem zapobiegania bezdomności zwierząt. Warto tutaj wskazywać, że jeśli gmina w ogóle ma zamiar faktycznie realizować zapobieganie bezdomności, a ponadto dba o finanse mieszkańców, to inwestycja właśnie w kastrację i chipowanie jest najlepszą inwestycją na rzecz zarówno mieszkańców – zmniejszenie kosztów w perspektywie kilku lat – jak również zwierząt (art. 11a ust.3 i 3a).

Kolejny zapis odnosi się do powierzenia zadania schronisku. Pamiętajcie jednak, że kwestie dotyczące lekarzy weterynarii nie mogą być powierzone podmiotowi, jakim jest schronisko, muszą być powierzone podmiotowi weterynaryjnemu - nawet, jeśli jest on w schronisku!

W art. 11a ust. 5 ustawodawca wskazuje to, co jest dość szeroko argumentowane w orzecznictwie – czyli finansowanie konkretnych zadań konkretną kwotą:

„Tylko powiązanie uchwalonej kwoty środków finansowych przeznaczonych na realizację programu z konkretnym sposobem ich wydatkowania pozwala przyjąć, że nie jest on fikcją i umożliwia faktycznie wykonanie poszczególnych zadań, które są liczne, zgodnie z przyjętymi w uchwale priorytetami” (Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 27.09.2017 r.). To jest naprawdę ważna sprawa, bo bardzo wiele gmin łączy budżet różnych elementów ze sobą, a to oznacza, że któregoś z tych zadań nie będzie realizować – po prostu jest to fikcja. Często opieka powypadkowa jest tak traktowana.”

Kolejno ustawa wskazuje nam już wprost, kto przygotowuje projekt Programu (wójt, burmistrz, prezydent) i w kolejnych – ust. 7 i 8 wskazuje na procedurę opiniowania tego projektu wraz z terminem, jaki mają, wskazane w ustawie podmioty, na wydanie takowej. Kiedy pytałyśmy – poprzez wnioski o dostęp do informacji publicznej – o konsultacje społeczne, wiele gmin odpowiadało, że prowadziło procedurę z ustawy mając na myśli właśnie procedurę wskazaną w tym artykule. Dlatego zwracamy Waszą

uwagę na to, że jeżeli będziecie kontrolować kwestie konsultacji z mieszkańcami i mieszkankami (szersza grupa niż z art. 11a), to pamiętajcie, żeby precyzyjnie napisać o tym, że macie na myśli konsultacje konkretnie z nimi. Ten obowiązek z ustawy gminy zazwyczaj realizują. Reasumując, opiniowanie ma wyznaczony termin – 21 dni i jeżeli nie wyślemy w tym czasie opinii, to domyślnie uznaje się, iż jest ona pozytywna i akceptujemy projekt Programu w kształcie nadesłanym.

Mamy nadzieję, że ten krótki poradnik ułatwi Wam działania na rzecz poprawy losu zwierząt, ale również na rzecz poprawy funkcjonowania gminy, bo przecież praworządność, chociaż tutaj przez nas jedynie wspomniana, może być ogromnie ważnym argumentem w obecnych czasach i dlatego też warto go wykorzystywać.

Poniżej zachęcamy do skorzystania z publikacji, które w naszej ocenie warto znać, ale też takich, które można wykorzystać do polecenia samym urzędnikom i urzędniczkom oraz krótki wykaz wyroków sądowych, których wykorzystanie na pewno wzmocni Waszą argumentację w rozmowach z gminami. Wyroków jest oczywiście więcej – to tylko przykłady, warto robić sobie taką listę potrzebnych orzeczeń u siebie.

Warto poczytać/posłuchać/zapoznać się z:

- Najszerze i całościowe omówienie gminnych Programów – publicznie dostępna książka, która jest skarbnicą wiedzy dla każdego: Anna Muś, Aleksandra Hajduk, „Obowiązki gmin i miast wobec zwierząt”
https://rebus.us.edu.pl/handle/20_500.12128/23725

Kolejne publikacje do przeczytania/przejrzenia, które na pewno pomogą wam w działaniach lub można je przedstawić gminom, jako np. poradnik w kwestii gminnego Programu:

- https://dlazwierzat.org.pl/?sdm_process_download=1&download_id=3986
- <https://kuszlewiczwimieniu.pl/odcinek-11-gminy-pod-lupa-sadow-co-robia-zle-w-programach-opieki-nad-zwierzetami/>
- <https://www.prawo.pl/samorzad/gminny-program-opieki-nad-zwierzetami-bledy-w-uchwalach,519892.html>
- *Poradnik Fundacji Zwierza dotyczący kotów, głównie wolno żyjących*
https://drive.google.com/file/d/194cwZWF4TBXO9HGszs0z3iBPKOfvL8Sm/view?fbclid=IwDGRzaAPI7eZjbGNrA8jt5GV4dG4DYWvtAjExAHNydGMGYXBwX2lkDDM1MDY4NTUzMTcyOAAABHs6wzCUq1Ey87VBDLdNLd5xdXcnMFiH9Z7axm7DRu4K5r07WYFt1wF3h0KX_aem_8l_ZOOoVofKQqWtnKynJgw

- „Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz” autorstwa Karoliny Kuszlewicz (Wolters Kluwer, Warszawa 2021)
- Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz, redakcja Emil Kruk (Wolters Kluwer, Warszawa 2024)
- <https://kastrujemybezdomnosc.pl/wp-content/uploads/2018/11/Wytyczne-dla-gmin-2018.pdf>
- <https://journals.umcs.pl/ppa/article/download/16038/pdf>
- <https://orka2.sejm.gov.pl/iz6.nsf/main/31b71c47>

Strona Głównego Inspektoratu Weterynarii – zestawienie raportów z kontroli schronisk:

- <https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/schroniska-dla-bezdomnych-zwierzat>

Do skorzystania przy rozmowach w sprawie kotów wolno żyjących:

- <https://bip.warszawa.pl/web/biuro-ochrony-srodowiska/-/zwierzeta-w-miescie-1>

Tutaj dokument Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który w odniesieniu do kotów wolno żyjących wskazuje wyłączenie ich z grupy kotów bezdomnych:

- <https://www.obrona-zwierzat.pl/images/prawo/wykladnia.pdf>

Stanowisko Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska dotyczące opieki gminy odnośnie do zwierząt dziko żyjących, w tym postępowania w razie wypadków (mowa jest o zdarzeniach incydentalnych, w których zwierzę można uratować, nie ma mowy tylko o zdarzeniach drogowych. Jest to opcja, w której gmina mogłaby finansować pomoc w szerszym zakresie niż tylko pomoc powypadkową):

- [https://zwierzetanadrodze.pl/files/Opinia%20GDOS_Kto%20odpowiada%20za%20ochron%C4%99%20przyrody%20cz1%20\(2%20files%20merged\).pdf](https://zwierzetanadrodze.pl/files/Opinia%20GDOS_Kto%20odpowiada%20za%20ochron%C4%99%20przyrody%20cz1%20(2%20files%20merged).pdf)

W treści stanowisko Ministerstwa Klimatu dot. Gminnej opieki nad zwierzętami dziko żyjącymi:

- https://www.halogorlice.info/artukul/22746,na-kim-ciazy-odpowiedzialnosc-za-finansowanie-i-organizacje-leczenia-i-rehabilitacji-dzikich-zwierzatfbclid=IwY2xjawG9etNleHRuA2F1bQlxMAABHaaqD4hwIKToCsP7WwvZyQT8Mdy2nlPiwMUorIBRk82eksI3F457yGyuu_aem_DkRAP7qRpF9A_3NWNs_eQsg_

Przykłady wyroków sądowych, które warto wykorzystać w trakcie komunikacji z gminą:
II SA/Bd 1353/16 – Wyrok WSA w Bydgoszczy

„Rada miejska, podejmując uchwały, zobowiązana jest do ścisłego przestrzegania delegacji ustawowej uprawniającej ją do tego typu działania. Zasada ta wynika z art. 94 Konstytucji RP. Stanowi on, że organy samorządu terytorialnego ustanawiają akty prawa miejscowego na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie. Tym samym akty prawa miejscowego mają pozycję zależną i są uwarunkowane normami zawartymi w aktach prawnych wyższego rzędu i nie mogą regulować materii ustawowych, ani wykraczać poza ramy ustawy. Rada miejska na podstawie art. 40 ust. 1 u.s.g. uzyskała prawo stanowienia aktów prawa miejscowego wyłącznie na podstawie upoważnień ustawowych” (cytat z uzasadnienia).

Wyroki odnoszące się do szczegółowości budżetu: w wyrokach jest również szeroko mowa o tym, że gmina nie może interpretować ustawy w sposób zawężający i musi realizować to, co jest w ustawie, a katalog w art. 11a nie jest katalogiem przykładowym i każdy element musi być zawarty w uchwale (Programie):

II SA/Ke 68/24 WSA w Kielcach z 13 marca 2024 r.

II OSK 1087/20 wyrok NSA z 22 września 2020 r.

IV SA/Po 60/22 wyroki WSA w Poznaniu z 2 marca 2022 r.

II SA/OI 60/22 WSA w Olsztynie z 1 marca 2022 r.

II SA/Bd 1280/18 Wyrok WSA w Bydgoszczy – brak szczegółowości Programu oznacza naruszenie przepisów

II SA/Kr Nr 1144/17 wyrok WSA w Krakowie w odniesieniu do edukacji (która nie jest wymieniona w samym przepisie i gminy mogą chcieć ją omijać)

Wyroki związane z kwestiami dotyczącymi kotów wolno żyjących:

II SA/Ke 1048/19, Wyrok WSA w Kielcach z 15.01.2020 r.,: *„Za wyczerpujące uznano uwzględnienie w programie zapisów dotyczących zapewnienie im m.in. schronienia, szczepień przeciw wściekliznie i innym chorobom zakaźnym i podstawowej opieki weterynaryjnej dla chorych zwierząt”.*

II SA/Kr 1394/17 Wyrok WSA w Krakowie z 22.12.2017 r., *„Sformułowanie <w tym> [art. 11a ust. 1 pkt 2 ustawy z 1997 r. o ochronie zwierząt] należy odczytywać jako nakaz, by kwestia dokarmiania wolno żyjących kotów była jednym z elementów gminnego programu opieki nad zwierzętami w zakresie opieki nad wolno żyjącymi kotami, ale nie elementem jedynym, wyczerpującym ten program”.*

II SA/GI 118/17, wyrok WSA w Gliwicach z 27.04.2017 r.

obowiązek kastracji i sterylizacji jako element opieki nad kotami wolno żyjącymi

II SA/Bd 28/24 Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 16 kwietnia 2024 r., Dokarmianie kotów wolno żyjących: stwierdzenie nieważności zaskarżonej uchwały w całości.

Uchwale tej zarzucił istotne naruszenie art. 1 la ust. 2 pkt 2 oraz ust. 5 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (t.j. Dz. U. 2022 r., poz. 572), zwanej dalej: "u.o.z.", poprzez:

- niewypełnienie obowiązku wynikającego z upoważnienia ustawowego i jedynie ogólnikowe uregulowanie w § 4 załącznika do uchwały kwestii dotyczącej sposobu zapewnienia dokarmiania kotów wolno żyjących, a w szczególności;
- niewskazanie konkretnego sposobu działania w zakresie ustalania miejsc, w których przebywają koty wolno żyjące,
- niewskazanie częstotliwości dokarmiania tych zwierząt oraz sposobu postępowania w przypadku, gdyby nie zgłosiła się żadna osoba chętna do sprawowania funkcji społecznego opiekuna,
- zaniechanie określenia, z jakimi konkretnie organizacjami społecznymi będzie współdziałać gmina i w jakim zakresie przy realizacji zadania sprawowania opieki nad kotami wolno żyjącymi.

Wyrok WSA w Gliwicach, sygn. II SA/GI 118/17 – kastracja jako element opieki nad kotami wolno żyjącymi (ważna sprawa):

(...) [za tym, że] kastracja i sterylizacja stanowią element opieki nad wolno żyjącymi kotami przemawia również fakt, iż zabiegi te w konsekwencji służą ograniczeniu nie tylko cierpień, jakie stają się udziałem rozmnażających się bez kontroli kotów (następnie głodujących, ginących pod kołami samochodów, padających ofiarą różnego typu bestialstw etc.), ale także wydatków publicznych na opiekę nad tą grupą zwierząt. Trzeba bowiem wskazać, że gminy mając obowiązek dokarmiać koty wolno żyjące i nie podejmując żadnych działań zapobiegających niekontrolowanemu przyrostowi ich liczebności, prowadzą wprost do systematycznego wzrostu potrzeb finansowych związanych z taką opieką” – źródło:

<https://rebus.us.edu.pl/handle/20.500.12128/23725> (str. 80 publikacji)

VIII SA/Wa 886/19 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26.02.2020 r.

„Rada Gminy i Miasta powinna każdorazowo w treści przyjmowanego programu wskazać jednoznacznie podmiot (lekarza weterynarii), któremu powierza realizację konkretnych zadań przewidzianych w uchwale”

Podobnej treści dotyczące lekarza weterynarii, a nie schroniska w Programie dot. Całodobowej opieki weterynaryjnej: WSA Szczecin, 9.11.2023, IISA/Sz 659/23

Wyrok WSA w Warszawie, sygn. IV SA/Wa 2532/19

Sąd w niniejszym składzie podziela pogląd, że program uchwalony przez radę gminy w odniesieniu do zadań wskazanych m.in. w art. 11a ust. 2 pkt 2 u.o.z. winien obejmować również wskazanie podmiotów, które zadania wynikające z powyższych przepisów na terenie gminy realizują, powołując się na fakt zawarcia stosownych umów ze wskazanymi konkretnie w programie podmiotami.

Wyrok NSA z 9.01.2024 r. I OSK 2012/2022

Dotyczący miejsc karmienia – nie są one ustalone na stałe, a więc gmina musi wziąć to pod uwagę planując budżet:

Wyrok WSA w Gorzowie Wlkp z 31.05.2023 r. II SA/Go 208/23

Gmina nie może tworzyć definicji, które ograniczają pojęcia ustawowe (bezdomne zwierzę).

Wyrok WSA w Gorzowie Wlkp z dnia 11.05.2023 r. I ISA?go 149/23

Sprecyzowanie, jakie konkretnie gospodarstwo będzie realizować zadanie na zlecenie gminy

Przykłady również rozstrzygnięcia nadzorczego wojewody:

Rozstrzygnięcie nadzorcze w sprawie finansowania

https://dzienniki.slask.eu/WDU_S/2022/209/akt.pdf

W sprawie usypiania ślepych miotów – określenie, iż tylko od bezdomnych zwierząt narusza delegację ustawową, również kwestie opieki powypadkowej i wskazywania określonych kategorii – przepis dotyczy zwierząt, a nie jakiejś części zwierząt:

https://dzienniki.luw.pl/WDU_F/2024/1996/akt.pdf

Zapis z gminnego Programu:

https://edziennik.mazowieckie.pl/WDU_W/2024/5941/oryginal/akt.pdf

Tegoroczna zmiana do gminnego Programu Marek (powiat wołomiński) dotycząca kotów wolno żyjących – warto zwrócić uwagę na zapisy, choć określenie, iż: „Dokarmianie nie zaspokaja w całości potrzeb żywieniowych wolno żyjących kotów” wydaje mi się naruszać możliwe interpretacje ustawy w tym zakresie, ale inne zapisy (np.: par. 16 i kwestia ustalenia miejsc bytowania, opieka weterynaryjna są wskazówką, że to zadanie jest realizowane w taki sposób w gmina w Polsce)

Potencjalne konsekwencje – nawet do powołania Komisarza zamiast wójta/burmistrza/prezydenta (sytuacja skrajna, ale wstawiam Wam te normy prawne, bo jak dla mnie jest to pomysł, który może być warty zastanowienia przy naprawdę trudnej gminie). Przepisy dotyczące tej kwestii: <https://lexlege.pl/ustawa-o-samorzadzcie-gminnym/rozdzial-10-nadzor-nad-dzialalnoscia-gminna/2500/>

Wojewoda: po podjęciu uchwały wójt/burmistrz/prezydent miasta w ciągu 7 dni przekazuje dokument wojewodzie, który ma 30 dni na reakcję – w tym na rozstrzygnięcie nadzorcze uznające uchwałę za nieważną (możemy wysłać w tym czasie nasze uwagi z opinii, która powstała w ramach procedury opiniowania projektu Programu).

Wyższy Sąd Administracyjny: skarga najlepiej przez prokuratora (tutaj interes prawny nie musi być przez Was wskazany), skarga o naruszenie praworządności, należy pisemnie określić i uzasadnić Wasze oczekiwanie w tej kwestii.

Co do interesu prawnego – tutaj wyrok NSA z 2006 r. spowodował wielość wyroków negatywnych dla organizacji, ale jest też wyrok przeciwny i tutaj możecie wskazywać argumentację ze stanowiska NSA z 12.06.2007, IIOSK/ 339/07 (tutaj interes prawny organizacji wynika z interesu zwierząt do zaskarżenia gminnego Programu) lub WSA Kraków z 13.09.2016 IISA/Kr 398/16

Wyroki odnoszące się do wielu spraw, w których pojawiają się problemy interpretacyjne na poziomie działań organizacja – gmina – policja/prokuratura oraz związane z kosztami utrzymania zwierzęcia odebranego w procedurze art. 7

Wyrok odnoszący się do kosztów utrzymania zwierzęcia po odbiorze:

Naczelny Sąd Administracyjny w uzasadnieniu wyroku wskazał, że zgodnie z art. 7 ust. 1 OchrZwierU, zwierzę źle traktowane (w sposób określony w art. 6 ust. 2 OchrZwierU, w tym także zwierzę celowo porzucone) może być czasowo odebrane właścicielowi lub opiekunowi na podstawie decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce pobytu zwierzęcia i przekazane w szczególności do schroniska dla zwierząt. W takich wypadkach, w myśl art. 7 ust. 4 OchrZwierU **kosztami transportu, utrzymania i koniecznego leczenia zwierzęcia obciąża się jego dotychczasowego właściciela lub opiekuna**. Decyzja musi jednak ustalić konkretne koszty dla właściciela lub dotychczasowego opiekuna zwierzęcia i mieć podstawę w postaci wcześniej decyzji w przedmiocie odebrania zwierzęcia. NSA z 9.9.2022 r., I OSK 73/21

<https://gov.legalis.pl/za-opieke-schroniska-nad-porzuconym-zwierzeciem-byly-wlasciciel-musi-zaplatcic-gminie/>

Znęcanie się nad zwierzęciem – brak opieki weterynaryjnej, należytej opieki w chorobie (m.in. żywienie, spacer)

Cytat: „Utrzymywał psa w stanie rażącego zaniedbania poprzez utrzymywanie go w stanie nieleczonej choroby i zagłodzenia, nie zapewniał mu należytej opieki, a także stałego i bezpośredniego dostępu do wody i pokarmu, w tym czasie, gdy pies miał znaczne trudności z poruszaniem, nie żywił go w sposób właściwy, mając przy tym świadomość, że wymaga on szczególnej uwagi w zakresie żywienia, pozostawił go na długi czas bez opieki, nie wyprowadzał na zewnątrz, w tym celem załatwienia jego potrzeb fizjologicznych i na spacerach oraz mimo oczywistych okoliczności wskazujących

na: chorobę psa i konieczność jego leczenia, takich jak brak apetytu i znaczna utrata masy ciała, nie dopełnił obowiązku opieki właścicielskiej uzupełnionej o opiekę lekarsko-weterynaryjną, i nie udzielił psu pomocy, nie udał się z nim do lekarza weterynarii, w wyniku czego doprowadził psa m.in. do skrajnego wyniszczenia i zaniedbania”. VIII K 626/21 - wyrok Sąd Rejonowy w Toruniu z 2022-11-03

[https://orzeczenia.ms.gov.pl/content/\\$N/151025200004006_VIII_K_000626_2021_Uz_2022-12-28_001](https://orzeczenia.ms.gov.pl/content/$N/151025200004006_VIII_K_000626_2021_Uz_2022-12-28_001)

Wyrok pokazujący w jaki sposób należy rozumieć znęcanie się nad zwierzęciem – nie ma znaczenia zła wola, a działanie, które wywołuje cierpienie i ból.

Apelacja przyjęta od wyroku, w którym sąd nie uznał winnym sprawcę, który: cytat „samo zachowanie polegające na używaniu uprzęży, pęt, stelaży, więzów lub innych urządzeń zmuszających zwierzę do przebywania w nienaturalnej pozycji, powodujących zbędny ból, uszkodzenia ciała albo śmierć, utrzymywaniu zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania, w tym utrzymywanie ich w stanie rażącego zaniedbania lub niechlujstwa, bądź w pomieszczeniach albo klatkach uniemożliwiających im zachowanie naturalnej pozycji oraz wystawianiu zwierzęcia domowego lub gospodarskiego na działanie warunków atmosferycznych, które zagrażają jego zdrowiu lub życiu, jest zachowaniem noszącym cechy zamiaru bezpośredniego”.

Okrojone rozumowanie Sądu Rejonowego, polegające na uzależnieniu bytu przestępstwa znęcania się nad zwierzęciem jedynie od występowania „złej woli” jest nieracjonalne. Prowadzi bowiem do absurdalnych wniosków, że jeżeli ktoś czyni zwierzęciu krzywdę, ale nie robi tego ze złej woli, lecz np. z braku środków finansowych, to nie popełnia przestępstwa znęcania się. To oznaczałoby, że jeżeli ktoś głodzi zwierzę, bo nie ma pieniędzy na paszę, czy też nie leczy zwierzęcia, mimo dręczącej je choroby, nie popełnia przestępstwa. Takie rozumowanie jest z gruntu błędne. Pozbawia bowiem zwierzęta ochrony w takich przypadkach, jak ten właśnie – kiedy dana osoba wiedząc, że nie może sobie pozwolić na utrzymanie zwierzęcia, doprowadza do jego cierpienia zamiast sprzedać czy oddać odpowiednim służbom. Warto podkreślić, że do przypisania zamiaru irrelevantne jest to czy w odczuciu subiektywnym sprawca nie dostrzega bezprawności swojego zachowania”.

II Ka 316/18 - wyrok z uzasadnieniem Sąd Okręgowy w Sieradzu z 2019-02-06

Przepadek zwierzęcia ofiary znęcania się jest możliwy nawet, jeśli sąd warunkowo umorzył postępowanie karne:

<https://dlazwierzat.org.pl/2025/04/15/przepadek-zwierzecia-bedacego-ofiara-znecania-a-warunkowe-umorzenie-postepowania-karnego/>

Kontrola Najwyższej Izby Kontroli – wniosek o kontrolę

<https://www.nik.gov.pl/kontakt/skargi-i-wnioski/>

<https://www.nik.gov.pl/kontrola/S/19/002/LPO/> (wystąpienie pokontrolne dot. Urzędu Miejskiego w Chodzieży)

Potencjalnie może się przydać, jeśli szukacie podstawy prawnej dla przytulisk – tutaj pokontrolny raport NIK dotyczący gminy, która takie przytulisko prowadziła (wskazanie podstawy – mec. Kuszlewicz też na nią wskazywała jako jedyne ewentualne umocowanie w ustawie).

Ponadto w Rozporządzeniu (już zostało przywołane w punkcie dot. odłowu – to rozporządzenie realnie funkcjonuje w obrocie prawnym).

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19981160753/O/D19980753.pdf>

Jest też w art. 5 ust. 2 pkt. 4 podstawa prawna.

Informacja o wynikach kontroli Zapobieganie bezdomności zwierząt domowych (P/24/093) – raport NIK

https://www.nik.gov.pl/plik/id_30164_vp_33186.pdf

Dziękujemy za skorzystanie z naszego poradnika!

Poradnik powstał w ramach projektu Obywatel Pies, który jest prowadzony przez Fundację „Świat w Naszych Rękach” przy wsparciu Funduszu im. Ludwika i Henryka Wujców i Sieci Obywatelskiej Watchdog Polska.



Fundusz Obywatelski
im. Ludwika i Henryka
Wujców

sieć obywatelska
WATCHDOG^

**Zmiana jest możliwa! Tu i teraz.
Zacznij tu, gdzie jesteś. Z tym co masz.
Zrób tyle, ile możesz.**

www.obywatelpies.org

obywatelpies@swiatwnaszychrekach.org